

MOTS AMB ALTRA INTERPRETACIÓ SEGONS EL DICCIONARI

Aquests mots que significativament he acoblat en aquesta llista sota la denominació «d'altra interpretació», m'han semblat interessants des del punt de vista popular, deixant a part la justesa gramatical, menys interessant que la justesa específica del lèxic.

Sí, és cert que el poble parla poc gramaticalment. I què? No cerquem aquí la polidesa gramatical. Per això ja hi ha les acadèmies i els acadèmics i tota una sèrie d'escriptors formalment preocupats per les rígides normes d'una perfecció una mica trista. Hom no pot deixar de recordar que els autors del segle d'or de la literatura catalana escrivien, pensaven i publicaven molt poc neguitosos i preocupats per la perfecció gramatical, però els seus escrits tenien una força expressiva que cap gramàtica, en si, no pot ensenyar, perquè és aquesta una qualitat que s'ha de portar a dins.

Naturalment, a hom li entren els dubtes sobre aquest parer, purament personal. Hom pensa que, en literatura, almenys, no hi hauria d'haver normes fixes, que la literatura no hauria de regir-se per cap patró imposat per ningú, ni per cap mena de moda. Les normes, com les modes, amb el temps passen, però el que un hom porta a dins i que es manifesta per aquest mitjà expressiu i en la pròpia llengua, això no passa mai. Els que ens hem mantinguts fidels a una forma d'expressió, no per manteniment rutinari sinó per fidelitat a un mateix, perquè solament podem escriure tal com sentim i ens surt de dins, hem estat catalogats entre els «no rendibles» comercialment, perquè a més escrivim del que toquem i vivim cada dia.

Llorenç Villalonga, avui un dels escriptors catalans més característics i més fidels a si mateix, en un pròleg del seu llibre *Bearn*, una de les meravelles de la moderna literatura catalana, i referint-se justament a les reserves amb què foren i són acollides les seves obres per raó de l'ús de mallorquinismes locals, diu: «El Club dels Novel·listes» sap comprendre la gràcia de cada manera de parlar, de cada accent nadiu, estima les nostres terres tal com són, tal com senten. /../ Alguns obliden que la llengua no és un fi, sinó un mitjà d'expressió i un fet biològic./../ Alguns em tornaren a acusar –el puritanisme és etern– de confondre la llibertat amb el llibertinatge. Els puritans i jo no ens podem entendre, i ho lamentem: m'acusen de pervertir la llengua; jo penso que ells l'encarcaren.../../»

Que un tan gran i admirat escriptor pensi de tal forma omple de tranquil·litat i, per què no dir-ho?, d'esperança. Potser encara tornarà a venir aquell temps en què es donava menys importància a una convencional correcció, que és una cosa que els mestres ensenyen, i més a allò d'espontani que l'escriptor porta a dins i no pot cenyir-se a cap mena de regla ni ningú no li pot ensenyar.

Aparaiar.

s/a: Arreglar, en totes les interpretacions. També en sentit figuratiu.

s/d: Adobar alguna cosa, exclusivament.

f: Ja estàs ben apariat, si t'escoltes. Vés a fer aparaiar el rellotge. Amb quatre paraules, ho tingué tot apariat.

Arrambatge.

s/a: Lleixiu.

s/d: Repte. Acció d'arrambar.

f: Aquesta setmana he passat l'arrambatge el dijous.

Bací.

s/a: Gibrelleta.

s/d: Plat dels barbers.

f: És una xorxa, no treu mai el bací de sota el llit.

Barballa, la. (en sentit despectiu).

s/a: La barbota (derivació de barba).

s/d: Definició en botànica.

f: Li han robat la fruita de l'hort a les seves barballes.

Basca.

s/a: Angúnia, però de fàstic.

s/d: Angúnia, inquietud i també esvaniment.

f: Boi em va venir basca al veure la brutícia d'aquella casa.

Brincs.

s/a: Branquillons.

s/d: Betes d'espardenya.

f: La calamarsada ha trencat tots els brincs del planter de l'hort.

Canella.

s/a: Os del turmell. Es diu d'una persona.

s/d: Canó pel qual surt l'aigua d'una font.

f: Li han clavat una puntada de peu a la canella que li han fet veure la padrina.

Canyiula.

s/a: Feble.

s/d: Que ve de canya.

f: He vist el mosso nou i em penso que no en farem res. És un canyiula.

Cascarres.

s/a: Brutícia en general, encara que aplicable a brutícia de persona. És diu també a un infant que va brut.

s/d: Certes boletes d'excrement o brutícia pròpies del bestiar.

f: Pobrets, se'ls coneix que no tenen mare. Varen comparèixer a l'església tots plens de cascarres. Renta't, cascarrosa!

Civader.

s/a: Sarró de posar la minestra per anar al camp.

s/d: Caixó de posar la civada.

f: Noia, posa el dinar al civader de ton pare.

Confitada.

s/a: Barreja de pebrot, pastanaga, coliflor, posat en vinagre.

s/d: «Confitar» figura en el diccionari com a verb. La confitada que esmento es diu en el nostre país com a denominador d'una especialitat i, per tant, és nom comú.

f: Començarem el dinar amb una bona confitada.

Cop de llumenera.

s/a: Llumeneta.

s/d: Figura en altres interpretacions, però no en aquesta. Cop de patacada. Borralló de neu. Antiga mesura, etc.

f: Les escales quedaren il·luminades per un cop de llumenera.

Corregall. (corregai per corrupció).

s/a: Riera o caminet del bosc.

s/d: Excavitat per on s'escorren les aigües.

f: Estava tan embardissat, que pels corregalls del bosc amb prou feines es passava.

Cotxa.

s/a: Truja.

s/d: Nom d'ocell.

f: Vigilem que la cotxa no esclafi els garrinets petits.

Crac, cracó.

s/a: Carrincló, concretament.

s/d: Home d'escassa importància.

f: Era el més crac de tota la colla.

Crestons.

s/a: Bous banyuts.

s/d: Bóc crestat o castrat.

f: Els crestons es varen espantar i anaren a la desbandada.

Creueres i polseres.

s/a: Guarniments d'animals.

s/d: Figuren en el diccionari com a part del cos de l'animal. És lògic suposar que la creuera del guarniment va posada a la part del cos de l'animal del mateix nom.

f: Era un matxo massa jove i ni es deixava posar les creueres (o polseres).

Cuquera, una.

s/a: Un braseral de foc.

s/d: Que ve de cucs.

f: Al mig del bosc varen encendre una bona cuquera.

Dejús.

s/a: Tot just.

s/d: Davall, dessota.

f: Dejús havia passat el pont, que ja plovia.

Desmaiada. («esmaiada» per corrupció).

s/a: Pansida.

s/d: Perdre els sentits.

f: Quina fira més esmaiada!

Desvirondat.

s/a: Desmarxat, desballestat.

s/d: Treure el viró.

f: Al treure el vestit de la capsa, el vàrem trobar tot desvirondat.

Embrossant.

s/a: Enredant, destorbant.

s/d: Tapar amb brossa.

f: No hi podràs passar, per aquell carrer. L'està embrossant la brigada que està arreglant les tuberies de l'aigua.

Emmascarar.

s/a: En el sentit d'escriure en un paper.

s/d: Emmascarar amb carbó.

f: Com que no me'n recordaria, val més que m'ho emmascari en aquest paper.

Emparrar.

s/a: Tot el que sigui acció d'enfilar, sigui persona o cosa.

s/d: En el diccionari significa senzillament planta enfiladissa o el lloc on es fa enfilar.

f: Aquest xicot, s'emparra a tot arreu, algun dia s'estavellarà.

Empedreït.

s/a: Dur de cor, seriós excessivament.

s/d: Apoderat d'un costum o vici. Cansat d'aguantar quelcom.

f: Ja pot veure misèries, que té el cor més empedreït que una pedra. Feia una cara tan empedreïda, que em va fer por.

Empudegós.

s/a: Persona pesada.

s/d: Que ve de cosa pudenta.

f: Tot el dia el tinc darrera meu. És més empudegós que la tinya.

Enforinyalls.

s/a: Amagatalls, principalment del bosc.

s/d: Enfonyar, entaforar.

f: Tenia la llebre a tres passes però se m'ha escapat pels enforinyalls del bosc.

Escalada.

s/a: Posts del carro.

s/d: Referent a escales.

f: Ha posat el matxo jove a l'escalada. Veurem què passarà.

Escataïnets.

s/a: Piulets en general.

s/d: Crit de la gallina.

f: Des de dintre casa mateix s'oïen els escatainets de les òlibes.

Escotorrit.

s/a. Escorregut, que va amb el cap sota l'ala.

s/d: Eixerit, trempat.

f: L'atraparen amb la mentida i quedar més escotorrit. . .

Esdernegat. («esmerdegat» per corrupció).

s/a. Llassat, cansat.

s/d: Espatllat (de malaltia).

f: He quedat més esdernegat que si m'haguessin fotut un fart de jaco.

Esmarrit. («desnarit», per corrupció)

s/a: Esquifit.

s/d: Contorbat de dolor.

f: S'ha casat amb un noi molt esmarrit.

Esmocat.

s/a: Espavilat.

s/d: Desmocar tripes.

f: No te'n preocupis massa, que ja s'espavilarà, ja està ben esmocat.

Esqueixat. (per corrupció, «esquixat»).

s/a: Persona desmanegada.

s/d: Esqueixada de bacallà, simplement.

f: Va començar a cridar com una benaventurada. Ja ho sap tothom que és una esqueixada.

Estassar.

s/a: Forma antiga de segar blat.

s/d: Tallar bardisses.

f: No m'ho digos. Abans estassàvem el blat i es gordava més bé. Però ara aquesta jovenalla ha tret modes noves.

Esteri. (corrupció, segurament, d'histèria)

s/a: Espècie de malaltia misteriosa.

s/d: Unitat de mesura de llenya.

f: Diuen que està molt malament de l'esteri.

Esvinçat.

s/a: Tallat o estripat de dalt a baix.

s/d: Esgavellat, desllorigat.

f: Amb una sola grapada li va esvinçar la brusa de dalt a baix.

Fageda.

s/a. Es diu d'una peça de terra sense ésser necessàriament plantada de faigs.

s/d: Plantació de faigs, únicament.

f: Ja seguem, però hem deixat per lo darrer la fageda.

Farrigo-farrago.

s/a: Un àpat menjat en un sol plat, bastant dolent o bast.

s/d: Conjunt de coses mal ordenades.

f: Arribarem de legu, menjarem un farrigo-farrago i ja veuràs com hi serem a temps.

Fixat.

s/a: Tocat del bolet, enderiat.

s/d: Del verb «fixar».

f: D'ençà que se li va morir la dona, està ben fixat. No li pots dir res, sempre va fixat en la seva dèria. No te'n pot refiar, és un fixat. Sembla tonto.

Formigó.

s/a. Neguit, com a sensació i en sentit figuratiu.

s/d: Sensació física molesta en la pell.

f: No està un minut quiet. Sempre té formigó a les sangs.

Freginada.

s/a: És una barreja de coses fregides que es fa el dia de matar el porc.

s/d: Fregit especial de freixura.

f: Au, va, plegueu la feina del porc, que farem la freginada. Ja és hora de fer una queixalada. Si véns a dinar, per postres farem freginada.

Ganduls.

s/a: Herba de marge.

s/d: Mandrós.

f: Els ganduls m'han envaït el tros i n'hi ha més que no pas espigues.

Garrigó.

s/a: Herba bosquetana bona per rebaixar les sangs.

s/d: En el diccionari hi ha «garriga» com a tros de terra amb matolls sense conrear.

f: El metge li va dir que estava alta de sangs i ara cada dia es fa herba de garrigó.

Gepa. («grepa» per corrupció).

s/a: Casa torta, en general.

s/d: En el diccionari com a derivat de «gep» (protuberància a l'esquena).

f: Posa't drete, sembles una gallina grepa.

Lleixa.

s/a: Prestatge de posar el pa, especialment.

s/d: Escudeller. Replanet a la vora d'un cingle.

f: Vés a buscar el pa i el poses damunt la lleixa.

Llevar.

s/a: Treure, en general. Tot el que sigui acció de treure.

s/d: Verb «llevar-se»

f: Lleva't el vestit nou, que te l'embrutaràs. Val més que li llevis l'aubarda, que no suarà tant.

Macilent.

s/a: Pacífic.

s/d: D'aspecte trist i decaigut.

f: És un bon home macilent. La seva dona sí que és una sàrria.

Mamelló.

s/a: Es diu d'una persona que encara és petita o massa jove.

s/d: Qualsevol excrescència que tingui forma de mamella.

f: Et vols casar i encara ets un mamelló.

Mandacot.

s/a: Persona que tot ho mana.

s/d: Manar.

f: No te l'escoltis de res, que és un mandacot.

Mandaquejar.

s/a: Quan es mana d'una forma brusca i persistent.

s/d: Manar.

f: Si no ho pot mandaquejar tot, ja no està satisfeta.

Marfuga.

s/a: Petita malaltia, tant de persona com de bèstia.

s/d: Concretament, malaltia del bestiar.

f: Ja es lleva, no ha estat més que una petita marfuga. Ha passat un mal vent i totes les plantes han agafat la marfuga.

Nassades.

s/a: Olorades. Entre nosaltres «nassades» són simplement «onades» d'olor o pudor captades en l'aire.

s/d: Relació amb coses referent al nas.

f: Fins aquí arribaren les nassades del llot. Ensumava les nassades que portava l'aire, des de qui sap on.

Neulia.

s/a: Decandiment físic.

s/d: Boira. Malaltia que la boira causa a les plantes.

f: No en farem res de bo. No se pas quina neulia li ha agafat.

Pagès.

s/a: Atuell de posar la cassola dintre la llar de foc.

s/d: Home del camp.

f: L'olla bullia dins el pagès i ella venga catric-catrac amb la veïna.

Penjaments.

s/a: Renecs.

s/d: Dir mal d'algú.

f: Començà a dir penjaments i allò semblava un infern.

Picolat.

s/a: Rebregat.

s/d: Guisat de carn.

f: Ha fet un vendavall terrible. Tots els sembrats han quedat picolats.

Pinyac.

s/a: Un cop o una bufetada que es dóna a un menut.

s/d: Pinyac o pinyoca, pinya de pi.

f: El xicot li contestà malament i li ventà un pinyac que el tombà d'esquena.

Recalcada.

s/a: Reaiguda de malaltia.

s/d: Un cos que es mou. Una expressió forta. Recolzar-se.

f: No s'acaba de posar bé. Cada dia té una recalcada.

Relleus.

s/a: Deixalles de la taula.

s/d: Relleu de guàrdia. Flors en relleu.

f: Mengem-nos-ho tot, si no tot són relleus a l'armari.

Restoble.

s/a: Llaurada que es fa a la terra per treure el rostoll.

s/d: Segon any de sembrar una mateixa llavor en un camp.

Rondaller.

s/a: Que sempre està voltant.

s/d: Que conta rondalles.

Ròssegues.

s/a: A rossegons. També, a rerassaga.

s/d: Arrossegar un objecte.

f: Espavila't noi, que sempre vas a ròssegues d'algú o altre. El menut, plorant i picant de peus, anava a ròssegues per terra.

Rossola, a la.

s/a: A rerassaga.

s/d: Lloc pelat i lliscós en un pendent.

f: No acaba d'enllestir. Sempre va a la rossola.

Rost.

s/a: Ordinari.

s/d: Terreny que té un pendent.

f: Us farà quedar malament. És un rost.

Ruixa.

s/a: Ram d'aigua persistent.

s/d: Tira de roba, tul, etc. plegada en tavelletes arrissades.

f: Ha fet una bona ruixa i m'ha mullat tota la roba que tenia estesa.

Runar.

s/a: Rondinar, en totes les aplicacions.

s/d: Enderrocs. Els signes de l'albabet antic.

Sàrria, sarrió.

s/a: Persona que la sap llarga, gata maula, que fa la seva conveniència.

s/d: Estri de palla que es posa travessat damunt del llom de les cavalleries.

Senderó.

s/a: Sarronet per posar minestra.

s/d: Sendera, sarró per caçar amb fura.

Sirgar.

s/a: Trescar, triscar.

s/d: Fer avançar una embarcació.

Taboll.

s/a: Tabalot.

s/d: Groller.

Tupina.

s/a: Fregida de porc que es fa perquè es guardi més temps, posada dintre olles de terrissa o vidre cobertes del mateix llard en què s'ha fregit. «Tupina» és, doncs, la menja de dins del tupí.

s/d: Figura en el diccionari com un tupí molt gran.

Telós.

s/a: Poc decidit, carregós, empipador.

s/d: Referent a la teia.

Veçots.

s/a: Veces bordes.

s/d: Planta herbàcia anual...

f: Aquest any no faré sinó arrencar veçots d'aquesta feixa. No en treure res més de bo.

Virada. (Adjectiu qualificatiu).

s/a: Llistada, també viada.

s/d: Acció de virar (verb).

Virosta.

s/a: Manduca, menjar.

s/d: Fullaraca.

Xafarot.

s/a: Condiment a base de deixalles i barreges de suc per aprofitar, generalment, deixalles antigues. També persona molt xafardera o com el diccionari, persona tafanera.

s/d: Persona tafanera.

f: No tenim gran cosa per dinar. Farem un xafarot i per nosaltres dues ja n'hi ha

Xup.

s/a: Ocell de nit semblant a una òliba (en el diccionari hi és consignat «xupa», però aquí diem «xup»).

s/d: Aljup, cisterna.

f: El més bonic és l'hora foscant. Es senten cantar els xups dalt del campanar.